

Prandecka, Maria

25 lat polskiej nauki. Sesja naukowa Polskiej Akademii Nauk

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/3, 647-650

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

25 LAT POLSKIEJ NAUKI
SESJA NAUKOWA POLSKIEJ AKADEMII NAUK

W dniach 16—19 listopada 1969 r. w Warszawie w Pałacu Kultury i Nauki odbyła się sesja naukowa Polskiej Akademii Nauk poświęcona omówieniu dorobku nauki polskiej w ciągu minionego ćwierćwiecza i jej perspektyw rozwojowych.

W sesji uczestniczyło ponad półtora tysiąca wybitnych uczonych, reprezentujących Polską Akademię Nauk, wyższe uczelnie całego kraju, placówki naukowo-badawcze, towarzystwa naukowe, a także reprezentanci przemysłu, związków zawodowych, organizacji naukowo-technicznych i społeczno-kulturalnych. Wzięli w niej również udział przedstawiciele naczelných władz partyjnych i państwowych, a wśród nich członek Biura Politycznego, sekretarz KC PZPR Józef Tejchma, kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR Andrzej Werblan oraz minister obrony narodowej gen. broni Wojciech Jaruzelski.

Uroczystego otwarcia dokonał prezes Polskiej Akademii Nauk, Janusz Groszkowski, który powitał zebranych i scharakteryzował cel sesji, podkreślając iż odbywa się ona w 25-lecie Polski Ludowej i jest ściśle związana z uroczystościami jubileuszowymi. W przygotowanych referatach dokonano podsumowania dorobku nauki polskiej, jej osiągnięć oraz perspektyw dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego kraju. Prof. Groszkowski m. in. powiedział:

„Sięgamy pamięcią w przeszłość, aby uświadomić sobie, jakie głębokie zmiany przyniosło minione ćwierćwiecze w roli społecznej nauki i uczonego, jaki wkład wniosło ono w rozwój gospodarczy i kulturalny kraju, w przekształcenia kulturalno-społeczne, przebudowę świadomości społecznej, w umocnienie obronności kraju; co wniosła nauka polska do nauki światowej. Sięgamy pamięcią w przeszłość również po to, aby lepiej rozumieć teraźniejszość i świadomie kształtować przyszłość i w perspektywie przyszłości nauka i technika jawią się jako dwa decydujące, ważne czynniki ogólnego postępu i rozwoju Polski. Wkroczyliśmy na drogę rozwoju intensywnego.

Perspektywy i zadania wytyczone w uchwałach V Zjazdu i II Plenum, zwrot dokonany w strategii rozwoju społeczno-ekonomicznego rzutować będą na wszystkie dziedziny życia, na świadomość społeczną, na styl pracy, na styl zarządzania i kierowania”.

W pierwszym dniu obrad wygłoszono 5 referatów:¹ *Nauka i jej rola w okresie 25-lecia Polski Ludowej* (czł. rzecz. PAN Janusz Groszkowski); *Rozbudowa bazy naukowo-technicznej i jej udział w rozwoju gospodarki narodowej w okresie XXV-lecia* (czł. koresp. PAN Jan Kaczmarek); *Kształcenie kadr naukowych w Polsce Ludowej* (czł. rzecz. PAN Włodzimierz Michajłow); *Upowszechnianie osiągnięć nauki* (czł. rzecz. PAN Bogdan Suchodolski); *Rola nauki w organizacji i rozwoju powszechnej ochrony zdrowia* (czł. koresp. PAN Jan Karol Kostrzewski).

W dyskusji jako pierwszy zabrał głos czł. rzecz. PAN Hugon Kowarzyk, poświęcając swoje przemówienie wzrastającemu znaczeniu medycyny, jej oddziaływaniu na inne dziedziny wiedzy, a zwłaszcza znaczeniu nauk podstawowych w klinice czy medycynie, zajmującej się zagadnieniem profilaktyki ludzi zdrowych. Zwrócił też uwagę na ogromne korzyści praktyczne wprowadzenia w leczeniu norm indywidualnych, dzięki rozwojowi biologii molekularnej i doskonaleniu aparatury.

¹ Materiały z sesji 25 lat nauki polskiej zamieszczone będą w nrze 2—3/1970 „Nauki Polskiej”.

Czł. rzecz. PAN Wiktor Dega omówił w swoim wystąpieniu historię powstania i rozwoju rehabilitacji oraz podkreślił udział Wydziału Nauk Medycznych PAN w tworzeniu warunków dla pracy badawczej i organizacyjnej, poprzez powołanie Komitetu i Komisji Rehabilitacji i prowadzone w nich badania zespołowe. W zakończeniu zgłosił postulat wprowadzenia zagadnień rehabilitacji do programów nauczania na studiach wyższych.

Wypowiedź czł. rzecz. PAN Witolda Zawadowskiego dotyczyła rozwoju radiologii przed drugą wojną światową i w czasach obecnych, a szczególnie problemu kadr naukowych i leczniczych, sieci placówek naukowych oraz organizacji prac badawczych i wprowadzenia do radiologii nowych działów, takich jak radiologia naczyniowa i diagnostyka naczyniowa. Mówca stwierdził jednak, że mimo wielu osiągnięć w tej dziedzinie radiologia jest jeszcze w Polsce dyscypliną deficytową.

Prof. Aleksander Szczygieł w przemówieniu poświęconym problemom żywienia, zwrócił uwagę na konieczność bardziej wszechstronnego spojrzenia na nie i podjęcia szeregu posunięć organizacyjnych, związanych ze stale zwiększającym się przyrostem ludności i wzrastającym zapotrzebowaniem na usługi w zakresie żywienia zbiorowego.

Wypowiedź prof. Felicjana Dembińskiego dotyczyła osiągnięć rolniczej myśli naukowej w naszym kraju, na tle zadań stawianych przez współczesną gospodarkę, oraz zagadnienia wzrostu popytu na żywność, wywołanego coraz większym przyrostem ludności. Z tych względów rola rolnictwa i jego zadania „żywiciela ludności” wzrosły niepomierne. Prof. Dembiński omówił niektóre osiągnięcia nauk rolniczych w okresie ostatniego 25-lecia oraz zagadnienia rozwoju placówek rolniczych i kadr naukowych. Analizując rozwój produkcji rolnej w okresie minionego ćwierćwiecza wyróżnił dwa okresy: do 1957 r., w którym produkcja wzrastała wolniej, co tłumaczy się odbudową zniszczeń i przebudową ustroju rolnego; oraz okres po 1957 r., gdzie tempo przyrostu produkcji było szybsze dzięki nowym wytycznym polityki rolnej, których ostatecznym celem jest pełne zaspokojenie potrzeb żywnościowych własnego kraju, a także rozwijanie eksportu rolnego. Prof. Dembiński podkreślił, że rolnictwo polskie osiągnęło w omawianym 25-leciu poziom wielokrotnie wyższy niż w latach przedwojennych.

Wiceminister oświaty i szkolnictwa wyższego prof. Roman Mistewicz nawiązując w swej wypowiedzi do referatu prof. Michajłowa, postulował zwiększenie w najbliższych latach liczby promocji doktorskich oraz przeprowadzenie stopniowej zmiany proporcji w strukturze poszczególnych dyscyplin naukowych, zmierzającej do zwiększenia ilości pracowników w dziedzinie nauk matematycznych, fizycznych, chemicznych i technicznych. Z obecnego stanu 30—31%, udziału tych dyscyplin w ogólnej liczbie dotychczas promowanych doktorów, należy zwiększyć ten udział do ok. 45%. Prof. Mistewicz zwrócił również uwagę na bardzo ważne zagadnienie poruszone w referacie, a mianowicie na potrzebę intensyfikacji organizowania studiów doktorskich, jako zasadniczej formy kształcenia doktorów oraz na zagadnienie tworzenia wspólnych międzyinstytucjonalnych studiów doktoranckich.

Czł. koresp. PAN Antoni Horst w swojej wypowiedzi poruszył sprawę reorganizacji akademii medycznych i ich wyodrębnienia z macierzystych uczelni, co umożliwiło rozszerzenie warsztatu pracy. Mówił także o lepszym zorganizowaniu warsztatu pracy, o zaopatrzeniu placówek w sprzęt i odczynniki, położeniu większego nacisku na planowanie badań naukowych oraz o poziomie prac doktorskich, recenzji tych prac, a także wydawnictw lekarskich. Prof. Horst wypowiedział się za rozwijaniem studiów doktoranckich w podstawowych naukach medycznych. Podkreślił także ogromny wkład Wydziału Nauk Medycznych PAN w organizację nowych kierunków badań oraz inicjowanie całego szeregu zjazdów i sesji naukowych.

Prof. Stanisław Zych, prezes Polskiego Towarzystwa Geofizycznego, mówił o odpowiadającym wymogom współczesnej nauki kształceniu kadr w zakresie oceano-

logii postulując konieczność szerszego zajęcia się tym zagadnieniem, zwrócił także uwagę na potrzebę wydzielania większych obszarów nadających się do celów regeneracji sił człowieka i wydawania zarządzeń o ochronie tych terenów przed zanieczyszczeniem wody i powietrza. Mówca poruszył też sprawę kształcenia w szkołach średnich, podkreślając, że należy położyć większy nacisk na rozwinięcie umiejętności samodzielnego myślenia, analizowania i definiowania zagadnień.

Prof. Zych poinformował na koniec, że Polskie Towarzystwo Geofizyczne przygotowuje materiały dotyczące wkładu nauk geofizycznych w rozwój gospodarki narodowej w zakresie meteorologii, hydrologii, oceanologii i fizyki litosfery.

Czł. koresp. PAN Henryk Szarski mówił o roli nauk biologicznych we współczesnym świecie i konieczności rozszerzenia tych badań, służących zarówno naukom medycznym, jak i rolniczym. Z charakteru nauk biologicznych, z konieczności dostarczenia społeczeństwu i naukom stosowanym informacji o procesach biologicznych wynika potrzeba rozwijania badań teoretycznych. Prof. Szarski opowiedział się również przeciw tendencji ograniczenia pewnych kierunków badań teoretycznych i czerpaniu informacji tylko z czasopism zagranicznych, a także poruszył sprawę zaopatrzenia placówek naukowych.

Prof. Jan Zieleniewski zabrał głos na temat organizacji nauki, wskazując na istniejący nadal dystans między wagą zagadnienia a praktyką organizacyjną. Prof. Zieleniewski powiedział, że zmiana organizacji zarządzania — w pożądanym kierunku — pociągająca za sobą zmianę organizacji formalnej, nie jest jeszcze identyczna ze zmianą rzeczywistej organizacji oraz przypomniał, iż faktyczna integracja wymaga czasu i dobrej woli.

Czł. rzecz. PAN Konrad Górski w swoim wystąpieniu poruszył niezmiernie ważną sprawę — czystości języka polskiego. Przytaczając liczne przykłady szerzenia się błędów językowych, coraz trudniejszych do usunięcia, gdy przybierają charakter masowy, zaapelował on do Polskiej Akademii Nauk o podjęcie tego problemu. Zwrócił także uwagę na zły stan nauczania literatury w szkołach średnich.

W drugim dniu obrad wygłoszono 2 referaty: *Kształtowanie przestrzennego zagospodarowania kraju w Polsce Ludowej* (czł. rzecz. PAN Stanisław Leszczycki), oraz *O polityce rozmieszczenia i rozwoju ośrodków naukowo-badawczych w Polsce Ludowej* (czł. rzecz. PAN Kazimierz Secomski).

Po referatach pierwszy zabrał głos prof. Włodzimierz Michajłow, który ustosunkował się do głosów w dyskusji z dnia poprzedniego, dotyczących jego referatu na temat kształcenia kadr naukowych. Zgodził się on z opinią prof. Mistewicza o konieczności zwiększenia w ciągu najbliższych lat liczby doktorów oraz z wypowiedzią prof. Horsta w sprawie podniesienia poziomu prac doktorskich.

W związku z poruszonym problemem programu studiów doktorskich, które obecnie nabierają coraz większego znaczenia we wszystkich pionach organizacyjnych nauki, a przede wszystkim w ramach szkolnictwa wyższego, prof. Michajłow wypowiedział się za zwołaniem konferencji, która by uzgodniła sprawę wymagań programowych tych studiów w poszczególnych pionach. Omówił również sprawę ogólnej taktyki w zakresie powoływania studiów doktoranckich, stwierdzając iż ze względu na dokładną ocenę naszych najbardziej pilnych potrzeb należałoby się skupić na wybranych kierunkach i na wybranych ośrodkach, w których można tym studiom zapewnić najlepszy poziom.

Prof. Jerzy Kostrowicki poruszył zagadnienie niedostatecznego skoordynowania inwestycji w poszczególnych gałęziach gospodarki. Fakt ten coraz bardziej ujemnie wpływa na rozwój gospodarki, wywołując negatywne oddziaływanie jednych jej działów na inne. Ujemne skutki industrializacji na rolnictwo i zdrowie ludzkie, wpływają z niewykorzystania możliwości koordynacji, jakie stwarza socjalistyczna gospodarka planowa. Prof. Kostrowicki apelował również o należyte zabezpieczenie obszarów o wysokich walorach wycieczkowych.

Prof. Bolesław Malisz z Instytutu Geografii PAN nawiązał do części referatu prof. Leszczyckiego, omawiając zagadnienie prac nad planem krajowym oraz nad planem zagospodarowania przestrzennego kraju i jego regionów, zwracając uwagę na ogromne znaczenie tego zagadnienia oraz na funkcję jaką planowanie przestrzenne spełnia w naszej gospodarce narodowej. Prof. Malisz zwrócił uwagę, iż planowanie przestrzenne, posiadające w Polsce bogate tradycje i znaczne osiągnięcia, zwłaszcza metodologiczne, nie jest niestety w naszym kraju w pełni doceniane oraz podkreślił korzyści ekonomiczne wynikające z prawidłowego planowania przestrzennego, stwarzające lepsze warunki rozwoju człowieka w sensie biologicznym, psychicznym i kulturalnym.

Czł. rzecz. PAN Marian Mięśowicz, prezes Oddziału Krakowskiego PAN, w nawiązaniu do referatów prof. Leszczyckiego i prof. Secomskiego, scharakteryzował krótko, szczególnie ważne w ośrodkach regionalnych, formy działalności Oddziału: naukową i koordynacyjną. Akcentując znaczenie ośrodków regionalnych prof. Mięśowicz zaapelował o zajęcie się zagadnieniem rozmieszczenia ośrodków naukowo-badawczych w kraju. Ośrodki regionalne posiadają swoje tradycyjne kierunki zainteresowań i prac naukowych i niekiedy ściśle związane są z danym regionem, dlatego pomoc Akademii powinna wyrażać się w opiece i ukierunkowaniu tych ośrodków.

Prof. Kazimierz Dziewoński ustosunkował się do zaproponowanego w referacie prof. Secomskiego policentrycznego i hierarchicznego układu nauki polskiej, oceniając go jako atrakcyjny i realistyczny, jednakże uzależniał wprowadzenie tego modelu od pomyślnego rozwiązania współzależności pomiędzy poszczególnymi ośrodkami. Mówca zwrócił uwagę na dwa ważne dla zaproponowanego układu zagadnienia: przepływu informacji oraz przepływu kadr.

Wypowiedź czł. koresp. PAN Maksyma Nikonorowa dotyczyła roli i miejsca nauk farmaceutycznych oraz zagadnień żywienia i ochrony zdrowia człowieka. Postulował on konieczność wzięcia pod uwagę racjonalnej rejonizacji gospodarczej kraju i zagadnień ochrony zdrowia, gdyż coraz większa ilość produktów spożywanych przez człowieka nosi ślady zanieczyszczeń chemicznych. Prof. Nikonorow poruszył również zagadnienie koordynacji badań i poczynań organizacyjnych między przedstawicielami różnych dziedzin nauki oraz usprawnienia przekazywania informacji naukowej w kraju.

Zagadnieniu zdrowia psychicznego poświęcona była wypowiedź prof. Stanisława Cwynara, przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Psychicznego. Powiedział on m. in., że zwiększający się procent zachorowań na choroby nerwicowe wymaga rozwinięcia szeroko zakrojonych badań kompleksowych nad zachowaniem i rozwojem zdrowia psychicznego.

Mgr inż. Jakub Chojnacki, prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego, omówił obszernie działalność tej placówki i jej wkład w dzieło podnoszenia poziomu kulturalnego regionu, poprzez prowadzone badania kompleksowe w takich dyscyplinach jak: antropologia, archeologia, architektura i urbanistyka, bibliografia, etnografia, historia, językoznawstwo, muzykologia, statystyka, socjologia, sztuka i kryminologia. Wypowiedź inż. Chojnackiego była ostatnim głosem w dyskusji.

Maria Prandecka

CENTRALNA LENINOWSKA SESJA NAUKOWA

W dniach 14 i 15 kwietnia 1970 r. odbyła się w Warszawie w Pałacu Kultury i Nauki Centralna Sesja Naukowa z okazji setnej rocznicy urodzin W. I. Lenina. Sesję tę zorganizowała Polska Akademia Nauk przy współudziale Centralnej Szko-